

Kratke črtice o zaslugah sv. Cirila in Metoda za slovensko književnost.

(Konec.)

kakem jeziku sta pisala Ciril in Metod? Pisala sta v jeziku, katerega mi imenujemo „staroslovenščino.“ Nerešeno vprašanje pa je, kateri tedanji slovenski jezik ali narečje sta pisala Solunska brata. Tvrnilo se je sicer, da je staroslovenščina mati vsem sedanjim slovanskim jezikom in da so Slovani govorili takrat še vsi jeden jezik, rekši jezik, ki sta ga rabila Ciril in Metod v svojih knjigah. Vender so učenjaki sedaj tega mnenja, da je staroslovenščina samó sestra ostalih slovanskih narečij ali jezikov. Izvestno pa je morala imeti staroslovenščina takrat veliko obzorje in veljavo, da sta sv. brata rabila ravno ta jezik, in če rečemo, da je novoslovenščina prava hčerka staroslovenščine, izvestno nismo brez vseh dokazov.

Ali bodi si vže temu takó ali takó, staroslovenščino imamo ohraneno vender še v knjigah, da-si je danes ne govoré več, in kake važnosti in pomena je ona za razvoj novoslovenščine, kaže nam dovolj naš sedanji slovenski jezik. Vže protestantski pisatelj Adam Bohorič, ki je spisal prvo slovnico slovenskó (1584), vzpoznal je krepko jedro staroslovenščine in Val. Vodnik na začetku sedanjega veka je povdarjal njeno važnost. „Vzpoznali so učenjaci slovanski, ki so se jeli z njo pečati in uvideli, kako tvrde ima še korenine, kako močno je bilo nekđaj in biva še sedaj njeno deblo, da mu rast ne mine, ako se mu vcepé novine. Izprevideli so, da se utegnejo Slovani zopet vzpoznati po ravno tej starej, častitljivej govoricí ter skleniti razklani in razmetani rodovi v duševnej vzajemnosti, da imé njihovo ne zgine in ne mine njih nekdanja slava. Iz tega nagiba in na ta namen so jeli prebirati in raziskovati stare knjige slovenske ter davati je na svitlo, da posvetijo in pokažejo pravi pot do prave izomike milega nam jezika.“ Češki učenjaci, rekše: Dobner, Jordan, Hanka, Šafařík, sosebno pa Dobrovsky in Rus Vostokov so si nabrali nevenljivih zaslug za staroslovenščino. Ravno tako so mnogo raziskovali naši rojaci, rekše: Kopitar, Jarník, Levstik in drugi na polji staroslovenščine, a na vrhunec znanja človeškega jo je pripeljal dr. Fran vitez Miklošič, največji slovanski in sedaj živoči jezikoslovec, ki je pisal o staroslovenščini in na podlagi staroslovenščine toliko učenjaških knjig in razprav, da se jim čudi ves izobraženi svet.

Kakšno mešanico je pa pisal Marko Pohlin, da se je v njej komaj vzpoznalo bistvo krasnega slovenskega jezika in da je bil skrajni čas, da so ga v roko vzeli bistrourni in učeni možje, ki so ga otrebili umazanih tujk ter mu dali čisto lice slovensko, tako da se sme slovenščina pridružiti brez sramote ostalim slovanskim sestram. In še več. Da-si je obzorje naše kratko in ozko, vender ni čistejšega jezika mej vsemi današnjimi slovanskimi jeziki nego je ravno slovenščina. In ako sledimo našej književnej zgodovini nazaj, pridemo do njenega začetnega razvoja, dospemo v deveto stoletje in uvidimo takój, kdo je podlaga, kdo je duša vsemu temu?

Nihče drug nego staroslovenske knjige, dragoceni spomeniki sv. Cirila in Metoda.

Recimo še katero o delovanji Solunskih bratov mej Slovenci. Sta li še le ona dva prinesla krščansko vero in pismo našim očetom Slovincem? Vere

Kristove se vé, da ne, ker so jo vže imeli po vlaških in nemških duhovnikih, pač pa so vzprejeli naši pradedje glagolsko pismo in z njim slovensko liturgijo. Kakor povestnica priča, delovala sta slovanska apóstola pri Slovencih samó na iztoku, v dolnej Panoniji, kjer je knežil na Blatnem gradu slovenski Kocelj in koder se je nauk Kristov še malo razširil. Na zahod in jug tedanje slovenske zemlje: v Karantanijo in Oglejsko patrijarhijo pa ni sezalo delovanje sv. Cirila in Metoda, vsaj do 869. leta ne. Vender delovanje sv. bratov tudi izven Panonije ni bilo brez vpliva, kar nam priča glagolsko pismo, ki je bilo nekđaj zeló razširjeno in je deloma še danes, če ne v Karantaniji pa vsaj proti jadranskemu morju. Če tudi nas nista počastila s svojo navzočnostjo, dala pa sta nam slovensko liturgijo (obredje) in z njo tudi narodno omiko — in to je dovolj. Zato slava slovanskim apostolom!

A žal! Za lepo jutranjico nastopili so dolgi, razdirajoči viharji. Metodova sveta duša se je vzpela na nebó — in ni ga več, blaženega vladike. Sovragi njegovi, na čelu jim sebični Vihing, planili so kakor roj kobilic na začeto velikansko delo velikega vladike, uničili seme, ki sta je vsejala sveta apóstola, njih učence pa so zapodili preko širokega Dunava in z njimi, žal! — slovensko liturgijo.

Učenci Metodovi pa so nesli seme svetih učiteljev na Bulgarsko, kjer sta carovala Boris in Simeon, iskrena podpornika slovenske knjige. In seme je ozelenelo, razevetelo in obrodilo krasen sad. Ohrída je bila slovanski Rim in te zlate dóbe književnosti slovenske radujemo se še danes. Od Bulgarske so prinesli seme mej Hrvate, od tod k Srbom in končno k Rusom. Danes pa sluša nád sedemdeset milijonov Slovanov sv. mašo v cirilici pisanem jeziku, ki sta ga rabila sveta brata Ciril in Metod: Bulgari, Srbi in Rusi; a žalibože! ločili so se vže zgodaj od rimsko-katoliške cerkve in imajo pravoslavno vero. Ali tudi mej rimskimi katoliki še opravljajo sv. mašo v staroslovenskej glagolici v Dalmaciji, Istri in bližnjih otocih.

In vi dva, sveta apóstola slovanska Ciril in Metod, vzprejmita naše želje in čujta naše vzdihé: nesita naše prošnje k Bogu, da se usmili nesložnih Slovanov, da se vrnejo naši odpali bratje pod zastavo rimsko-katoliške cerkve, da postane jeden hlev in jeden pastir.

Mi pa vztrajajmo v svojih delih, izvršujmo čednost krščanske ljubezni in budimo prosveto slovansko, da se uresničijo besede pesnikov:

„Osveta naj slovanska —
Ljubezen bo krščanska.“

P. B.

Lev z oslom.

(Basen.)

Lev se je namenil na lov. Najèl si je osla za pomagača in gonjača, da bi mu z rigajočim „ia“ zverino budil in plašil z ležišč in brlogov. Ko sta šla vstric proti gozdu, oglasila se je nád njima jezikava sraká z drevesa, ki je stalo pri poti. „Na, lepa družba to!“ rekla je. „Ali te ní sram? Lev, pa z oslom hodiš!“ — „Kdor mi lahko služi, naj se mi le pridruži!“ odgovoril je lev.

Takó mislijo tudi mogotei, kadar nižje v svojo družbo sprejmó.

Pa „Lessing-u.“